

Stolypin kitüntetése.

Pétervár, július 18.

Egy itteni lap azt a föltűnést keltő hirt közli, hogy a cár Stolypin miniszterelnököt grófi rangra fogja emelni, elismerésképpen azért, mert sikerült a dumában a finnországi javaslatot keresztülvinni és célszerű és erélyes intézkedéseivel a birodalmat megnyugtatta.

Sztrájkoló bányamunkások.

Bilbao, július 18.

A sztrájkoló bányamunkások kövekkel dobálták meg a bányatársaság irodáját és erőszakkal akartak behatolni a műhelybe. A déli előtti összeütközésnél megsebesült sztrájkoló belehalt sebeibe. Hire jár, hogy hétfőn általános sztrájk fog kitörni.

Az Árpád-otthonban.

(Saját tudósítónktól.) Az újszegedi oldalon, a kis Szőreg felé vezető országut mentén, gyönyörűen megművelt földterület közepén áll az Árpád-otthon, amely nevelési és büntetési rendszerével a modern tudományok diadalmas hódításának egyik alapköve. A csendes és gyerekektől népes tanya (szándékosan nem használjuk az „intézet” szót) az elhanyagolt és elhagyatott Újszegeden igazán nagy adag kultúrát képvisel. A megelőzés nagy elve, a megjavítás eléggé modern eszközeivel, a „büntetés” legkisebb látszata nélkül igyekszik a társadalmi életbe vinni azokat, akiknek fiatal élete a társadalmon kívül és legtöbbször a társadalom hibájából „bűnösen” indult. Csinos és tetszetős a kis épülettömb, amely körül reggeltől estig erős, duzzadó élet forr. Gyönyörű és sok gyümölcsöt hozó az a föld, amelyet ezek a fiatal, a születés esélyeitől és a gazdasági rendtől bűnösöknek kárhozottatott gyerekek megművelnek.

Az otthon főépülete homlokzatával az országutra néz. Ebben vannak a tantermek és az igazgató lakása. A másik két épületben laknak, étkeznek és végzik az ipari munkát a fiuk. Ennek megfelelően van ezekben egy-egy ebédlő, hálósoba és munkaterem. A nevelési rendszert a családi szisztémára alapítják. Tehát: mind-egyik épületben családfő vezetése alatt él a huszonkét gyerek. Emellett az otthon területe nincs elkerítve, a fiuk szabadon járnak-kelnek, sőt a városba is bejöhetnek egyedül. Az így megalapozott rendszerrel a családi életet akarják meghonosítani, emellett azt elérni, hogy az otthonban elhelyezett fiatalok ne érezzék azt, hogy büntetésből hozták őket ide.

(A gyerekek között.)

Délután négy-öt óra táján érkeztem az Otthonba, amelyet ép akkor látogattak meg az iparosinasiskolai szünidei és közismereti tanítói tanfolyamának hallgatói. Az ország minden részéből összesereglett tanítók hasznos szünidei tanfolyamát Tóth József, a felsőkereskedelmi és első kerületi polgári iskola kitűnő gazdátja vezeti, előadói pedig Lakos Nándor és Fűrész Nándor, aki a tanítókat az Árpád-otthonba vezette. Füzessy Márton igazgató ogadta az érdeklődő tanítókat, mutatta be nekik az otthont és tartott előadást az itt követett nevelési rendszerről.

Alig lépek be a kapun, a kertben foglalatossodó gyerekek sorra emelik meg a kalapjukat és illedelmesen köszöntenek. Nem igen van közöttük olyan, akinek arcán ül a rosszul kezelt fiatal élet, vagy az esetleges sötét jövő ekete árnyéka. Csupa gondtalan, szórakozó gyerekek, akik kérdésemre szívesen igazítanak az igazgatóhoz. Füzessy Márton, az igazgató, ép a tanítóknak tart előadást az egyik tanteremben. Meghallgatom. Körülbelül ezeket mondja:

— Szeretettel és a gyerekek lelkéhez való hozzásimulással akarunk mi ezekhez a kis emberkéhez hozzájárulni. Azt hiszem, így lehet őket leginkább visszaadni a társadalomnak. Ha

kell, szigorúak is vagyunk, ami miatt — bizalmasan elárulhatom — sokat veszünk el az anyjukommal. Dehát szeretik is őt a gyerekek, akik számára elsősorban az elveszett otthon akarjuk pótolni. Ezért vannak a családfők, ezért nincs bekerítve ez a kis birtokunk. Szabadjára van itt minden fiú egész nap, dolgozik, de azért nem ök, hanem a tantestület az, amely megroppan a munka alatt. Nap-nap után tömördek és mindig más eset adódik elő. Ezekkel állandóan foglalkozni kell. Itt egy példa. Egyik fiunk beteg lett rögtön hivattam Turcsányi Imre dr-t, aki orvosságot rendelt a beteg fiúnak. Reggel meghozatom az orvosságot, a gyerek bevesz belőle. A társai persze nyomban körülveszik és azután érdeklődnek, hogy hát milyen az orvosság? Édes, újságolja örömmel a fiú. Csak ez hiányzott, estére lába kelt az egész orvosságnak. Boszankodtam, mitévő legyek. Összegyűjtöm a fiukat és beszélni kezdek nekik:

— Fiúk, Z. N. most beteg, a doktor bácsi orvosságot rendelt neki. Ebből az alkalomból meg akarom nektek magyarázni, hogy mi is az az orvosság? Az orvosság méreg fiaim, amely a beteg szervezetét meggyógyítja. Ha azonban egészséges ember veszi be ezt a mérget, föltétlenül beteggé lesz, sőt ha sokat vett be az orvosságból, meg is halhat.

— Arról semmit sem szóltam a fiuknak, hogy az orvosság eltűnéséről tudomásom van. A beszéd hatása azonban másnap jelentkezett. Az egyik fiú nagy rosszulletről panaszkodott. Kihivattam ismét Turcsányi dr-t, aki megállapította, hogy a gyerekeknek semmi baja sincs. Az egész hypochondria volt. Ez itta meg az orvosságot.

Sok érdekes esetet mondtott még el a derék igazgató, ami után a helyiségek megtekintésére mentünk.

(Munka közben.)

Sok érdekessége, nagy komolysága és számos eredménye is van annak a munkának, amelyet ezek a fiúk végeznek. Szorgalmasan és majdnem komoly szaktudással művelik az Otthonnak nyolc holdnyi földjét, amelyhez legközelebb mintegy husz hold területet csatolnak még. Van itt színes és hasznos változatban minden, ami jó családok jó konyhájára kell. Buza, kukorica, zöldségek, sárgarépa, saláta, tök, dinnye és a szebbnél-szebb virágok egész sorozata.

Az utak mentén keskeny földdarabon azt ültethetnek, öntözhetnek, nevelhetnek a fiúk, amit akarnak. Aki tehát ambicionálja, egész kis gazdaságot rendezhet itt be, amelynek föltétlenül ura és parancsolója. Akad is nem egy legény, aki él a kedves alkalommal, nagy szorgalommal gondozza a maga kis kertjét és feltékenyen öröködik fölötte. Elmegyek ezek mellett az édes munkák, feltéve őrzött fiók gazdaságok mellett és megindultsággal nézem a bűnös gyermekek mégis csak ártatlan gyerekkedélyének naiv megnyilatkozását, a föltétlen gyerekek mellett bizonykodó légvárakat. Az egyik kis kertben például tábla áll, rajta ez az írás: *A kerthez nyulni tilos — Böhm Zsarkó*. A másik kertben ilyen írás emel óvást az esetleges pusztítások ellen: *Ez az én kertem. Hozzá ne merj nyulni — Avar Péter*. A nagy óvatosságok ellenére bizony-bizony elsárgul, elszárad egyik-másik kert, mint az a vetés, amelyivel jó embereket akar nevelni a társadalom olyan talajban, amelyet rosszul készített ki.

A munkatermekben nem igen foglalatossodik most fiú, csak egyet találok a gyalupadnál. A szülői téli szórakozás. Ami a fő, itt is szép dolgokat produkálnak ezek a sokszorosan fiatalok, az elmúlt tavasszal rendeztek is kiállítást és vásárt azokból a munkákból, amik az Árpád-otthonban készülnek. A munka- és a hálótermekben hatalmas bötös fölírások hirdetik a polgári erkölcsöt: *„A munka nemesít”, „Imádkozzál és dolgozzál”* — stb.

(Az iskolakerülők.)

Most a fiúk közé megyünk, akiknek külseje legtöbbször meggyerő, arca beszédes, sőt bizalmatlakító. Sokkal beszélgetést kezdek, valamennyi tiszteletet tudó, de csak kevés közlékeny. „Előéletükre” nem szívesen emlékeznek, sőt olyan is van, aki állítása szerint semmit sem tud

viselt dolgairól. Legszívesebben arra kaphatók, hogy négy szemközt beszéljenek az emberrel, vagy sugva. Szégyenlősek, szemérmesek, ami azonban aligha a fiatal kortól van és csak nagyritkán jó jel. Szóba állok az egyikkel, a kigyófiúval, Kulcsár Józseffel, akinek tizenegy éves életén négy év sok kalandja szövődik át. Hét éves volt, amikor elszőkött hazulról és beállott a Szegeden is ismert Schmidt-cirkuszbba.

— Miért szöktél meg hazulról? — kérdeztem tőle.

— Nem tudom.

— Mennyi ideig voltál cirkuszos?

— Egy évig.

— Miért hagytad ott Schmidteket?

— Mert „idomítás” közben vertek és enni sem adtak.

— Mi miatt kerültél ide?

— Elkerültem az iskolát.

— Semmi másért? (A fiú hallgat.) No mondd meg fiam.

— Pénzt loptam — sugja a fiú.

Egy másik fiú, Károlyi Győző, már többre hajlandó, viselt dolgainak majd az egész listáját elmondja. Persze, ő is iskolakerüléssel kezd a vallomást. Azután kurta mondatokban vall tovább. Röviden, de határozottan, mint a tettei.

— Mi rosszat tetted, fiam?

— Elkerültem az iskolát.

— Semmi mást?

— De igen.

— Például?

— Elloptam a lakónk aranyóráját.

— Hát még?

— Pénzt loptam az anyámtól.

Megijedek a fejletlen gyerekek ettől a bátor őszinteségétől. Nem kérdezem tovább, inkább a lelkére beszélek. Ő hallgat, egy arcizma sem mozdul meg. Alig mondtam ki azt a szót, amelyet ő utolsónak vélhet, köszön és elmegy.

Egyik-másik gyerek kabátján csillagok, sőt rendjelek is vannak. Ha hivatalosan is osztogatnák ezeket, a Takács-testvéreké lenne a legmagasabb rang. Vagyonos szülők gyermekei, az egyik tizenhárom, a másik tizenegy éves. Okos szemű, értelmes arcú és bánatos lelkű két fiú. Pár hétig lesznek még az Otthon vendégei, augusztus huszonötödikén hazamennek.

(Az udvarban.)

Egyszerre megszólal a nagy csengő. A fiukat hívja, akik hamarosan sorba állanak és elmondják a vendégek előtt reggeli imájukat, amelyet Füzessy igazgató irt. Az ima ez:

Édes atyánk, jó Istenünk,
Szép napodra fölbredtünk.
Szent nevednek hála ezért,
Hogy bennünket veszély nem ért.
Nyújtsd ki ma is áldó kezéd,
Mert a jóra csak ez vezet.
Egész napon maradj velünk,
Bűnös utra, hogy ne térjünk.
Áldd meg édes szülőinket,
Jóra intő vezérinket.
Áldd meg mind a két kezeddél,
A kik gyöngéd szeretettel
E hajlékot adták nekünk
Jó Istenünk, maradj velünk!

Most széjjelszélednek a fiúk és játszadoznak. Persze, itt a cirkuszi kigyó-ember vezet. Három-négy fiú valóságos csoportjeleneteket mutat be. Milyen kedélyesek, milyen kedvesek, milyen gondtalanok, milyen szépek most. A játék után körbeállanak és énekelni kezdenek. „Ezer esztendeje annak, hogy a magyarok itt laknak.” Majd a „Messze, messze Rodostóban” kezdődő dal hangjai csendülnek föl a szürkülni kezdő nyári délután kedves és megkapó csendjében. Azután a „Himnusz.” Majd elkészülnek ezektől a nagy, nagyon nagy gyerekektől, a kedves igazgatóéktól, a tanítóktól. Amikor utban vagyok hazafelé, már erősen terpeszkedik az este. És még mindig hallom azt a bánatosan énekelt bánatos dalt: „Messze, messze Rodostóban.”

Kézai Simon